

Fysiologia:
Kuvantaminen ja aivojen
sähköisen toiminnan
tutkiminen

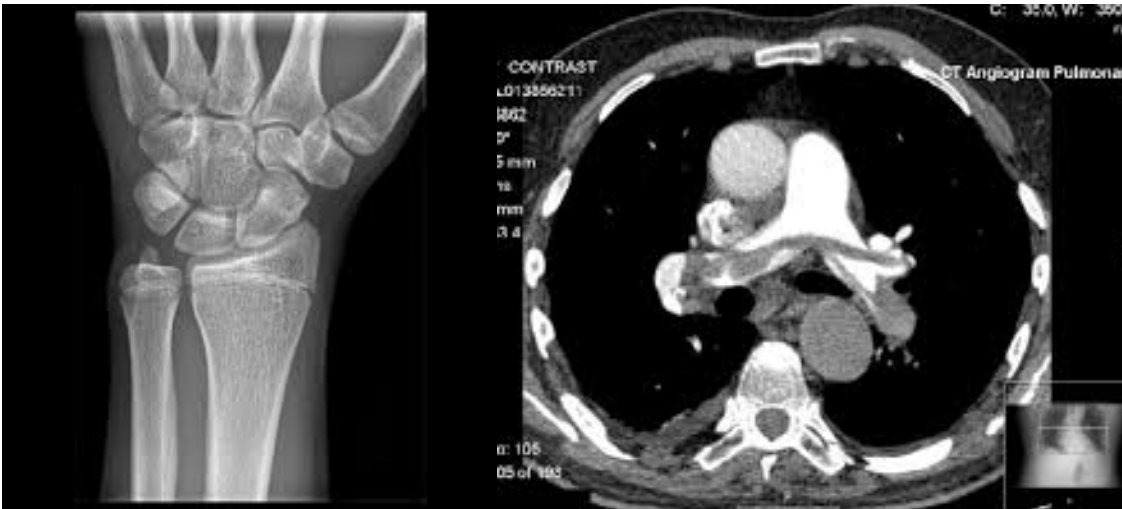
9.1.2024

Oppimistavoitteet

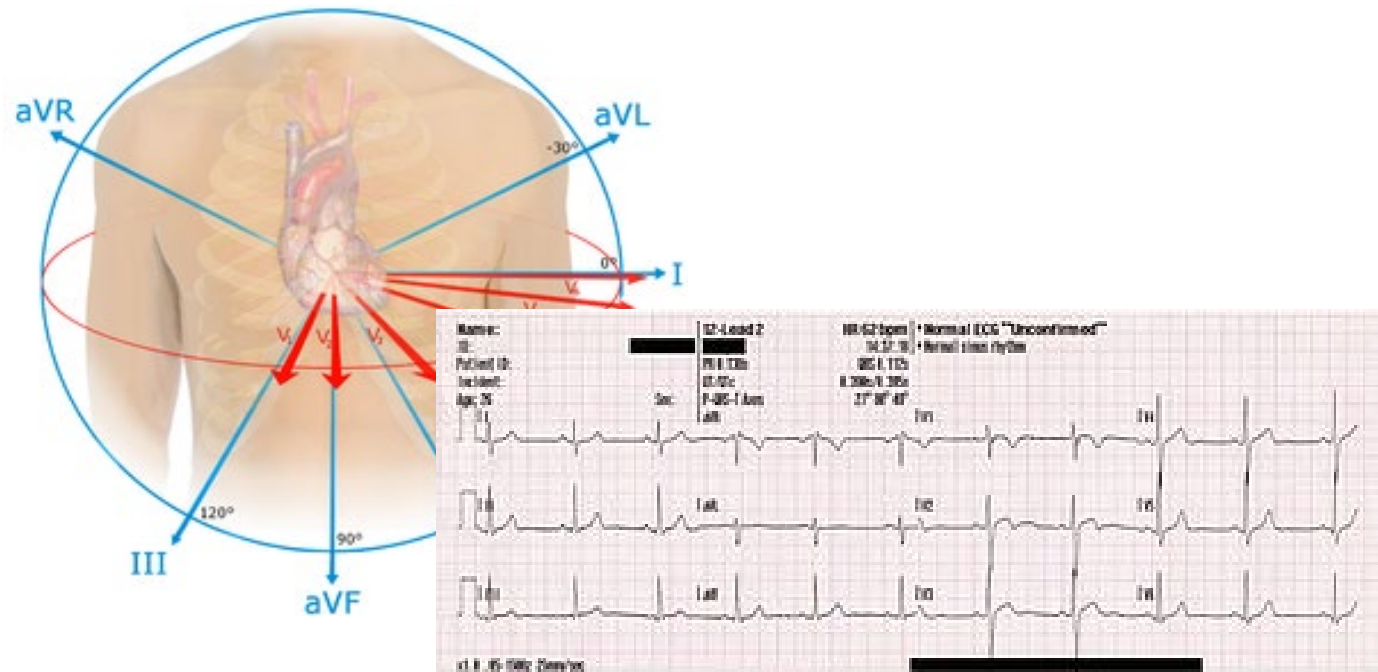
- Tunnistaa tärkeimmät fysiologisessa tutkimuksessa käytettävät kuvantamismenetelmät ja niiden edut
- Ymmärtää aivojen biosähköisten ilmiöiden tutkimisen periaatteet
  - Aivosähkökäyrä (elektroenkefalografia, EEG)
  - Aivomagneettikäyrä (magnetoenkefalografia, MEG)
  - Transkraniaalinen magneettistimulaatio (TMS)

Fysiologisten tutkimusten rooli kasvaa jatkuvasti sekä terveen elimistön että sairauksien tutkimuksessa

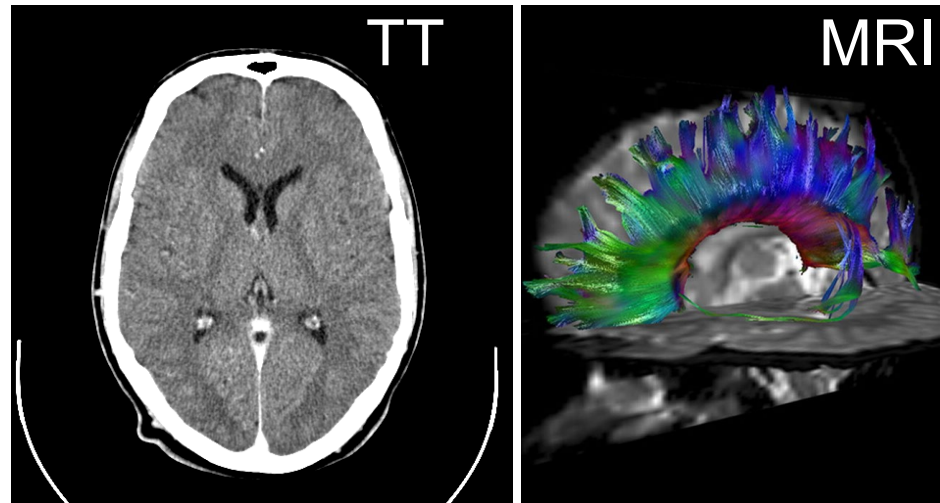
Vartalon, raajojen ja aivojen kuvantaminen
esim. röntgenkuvaus, tietokonetomografia,
magneettikuvantaminen

Elimistön sähköisen toiminnan mittaaminen
esim. sydänsähkökäyrä (EKG), aivosähkökäyrä
(EEG), lihassähkökäyrä (EMG)

Sekä rakenteellista että toiminnallista kuvantamista tarvitaan kliinisessä diagnostiikassa

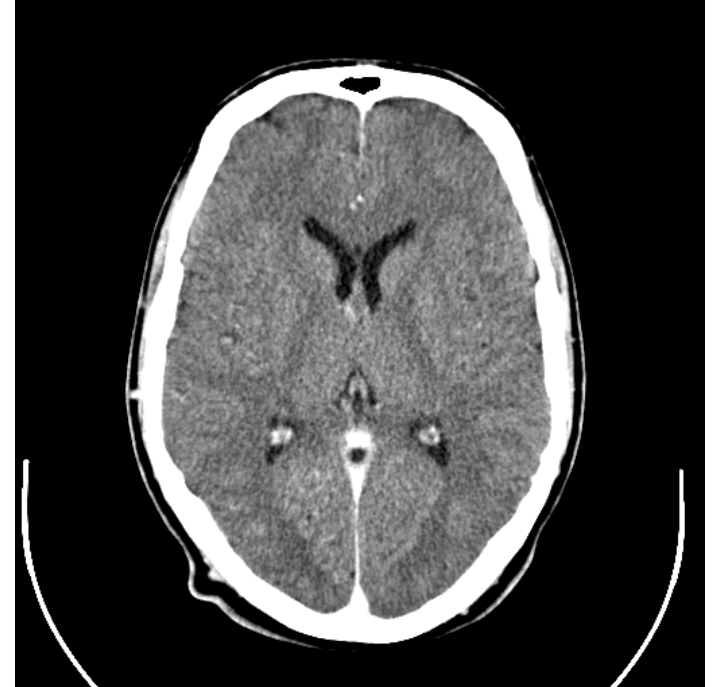

<http://thebrain.mcgill.ca> Lee et al. 2005

Tietokonetomografia (TT)
Magneettikuvantaminen (MRI)

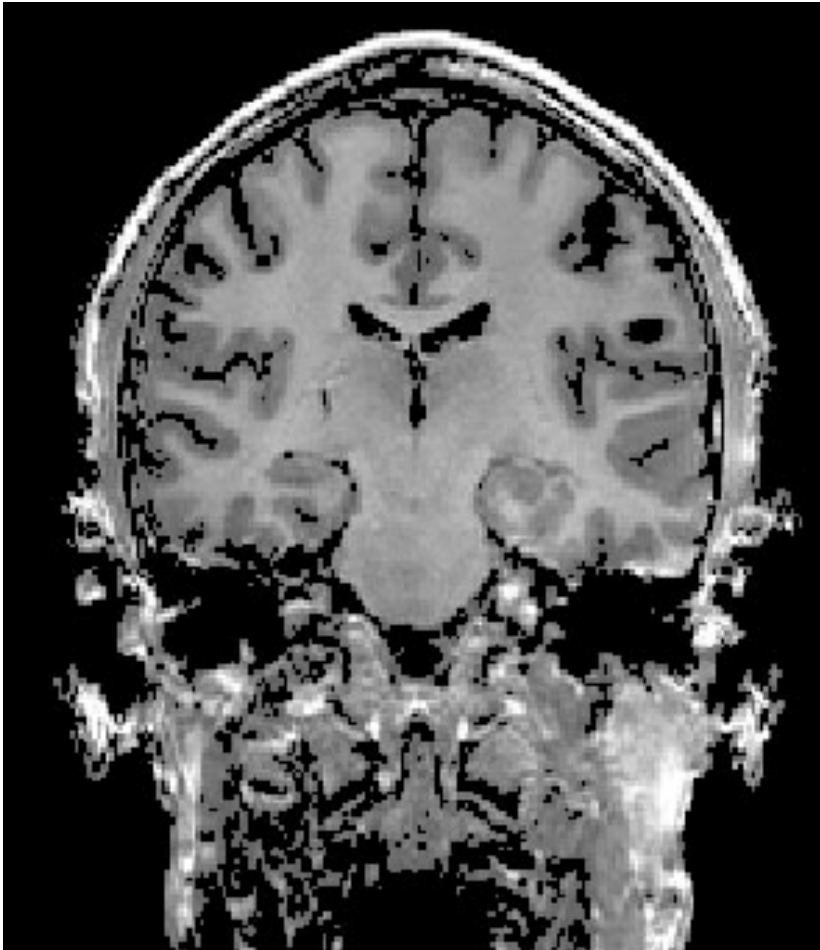
Tietokonetomografia (TT)

- Perustuu röntgensäteilyyn
- Korkean erottelukyvyn 3D-kuvat
- Aivot, keuhkot, suolisto
- + Laajasti saatavilla, nopea, edullinen
- Ionisoiva säteily
- Rajoittunut herkkyys esim. useissa neurologissa sairauksissa

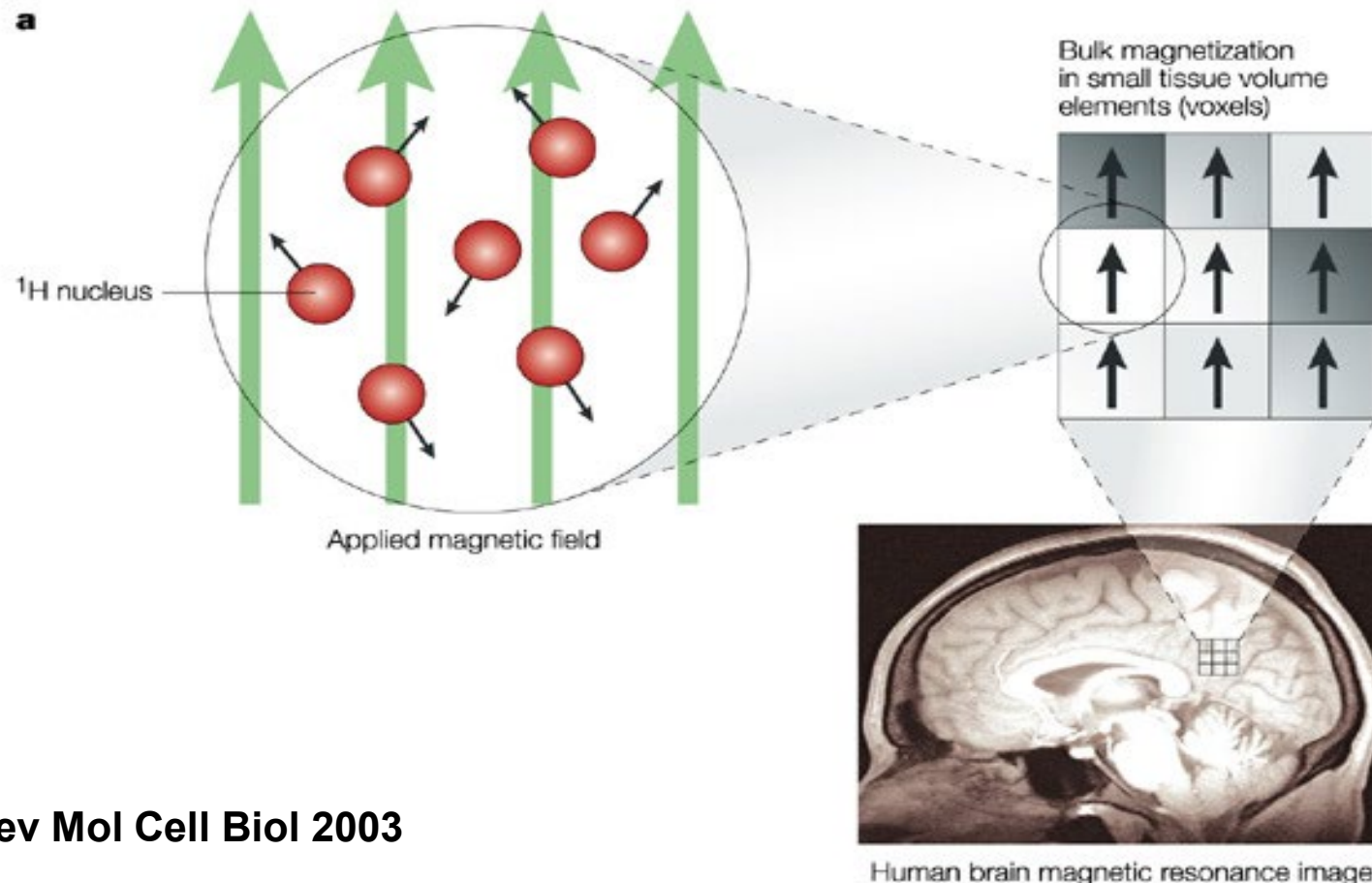
Magneettikuvantaminen (MRI)

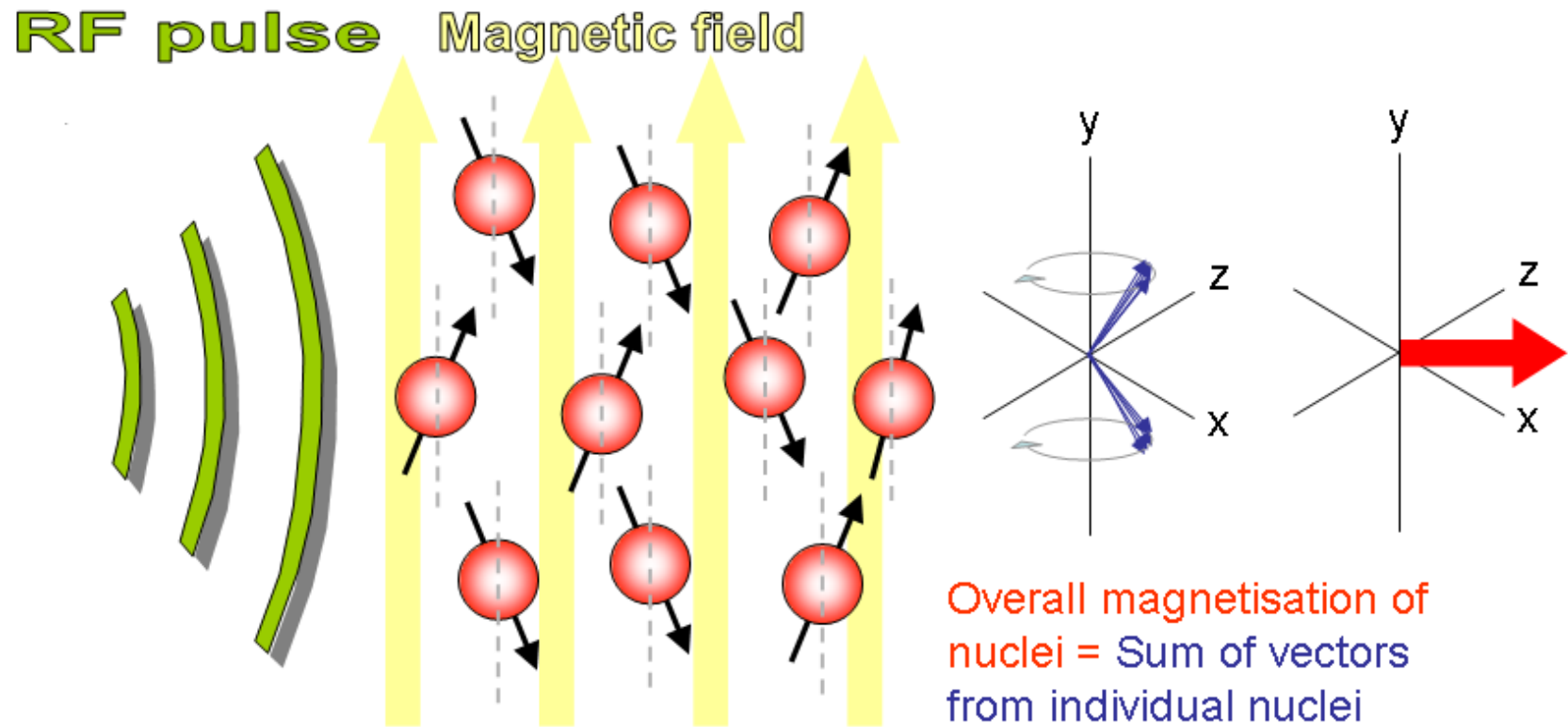
- Perustuu ydinmagneettiseen resonanssiin

Magneettikuvantaminen (MRI)

- Ulkoisessa magneettikentässä B_0 vetyionit asettuvat magneettikentän suuntaisesti

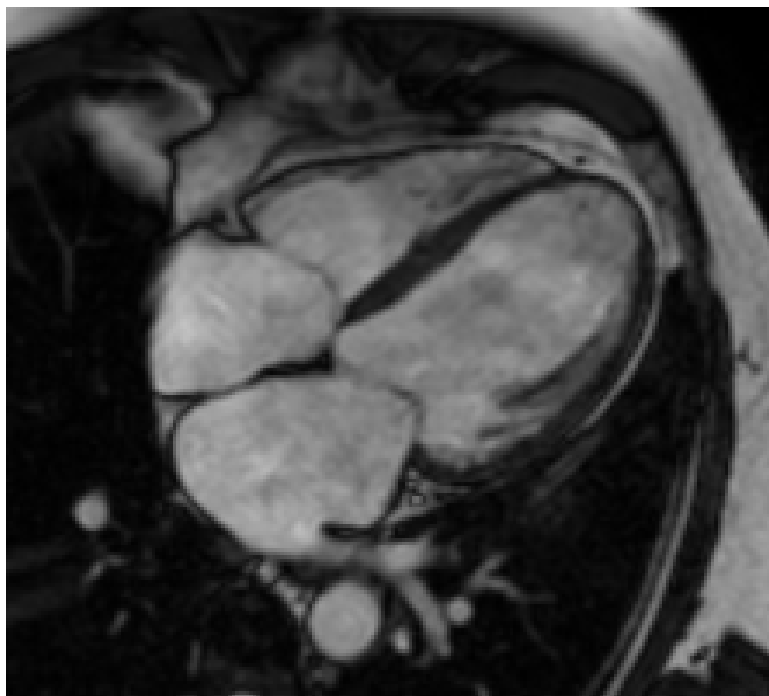
<http://physiology-physics.blogspot.com/2010/06/understanding-basic-principles-of.html>

- Radiotaajuuspulssi annetaan kohtisuorassa $\mathbf{B}_0$ -kenttään
- Radiotaajuuspulssin jälkeen eri kudokset palaavat tasapainotilaan eri nopeuksilla → kudostenvälinen kontrasti

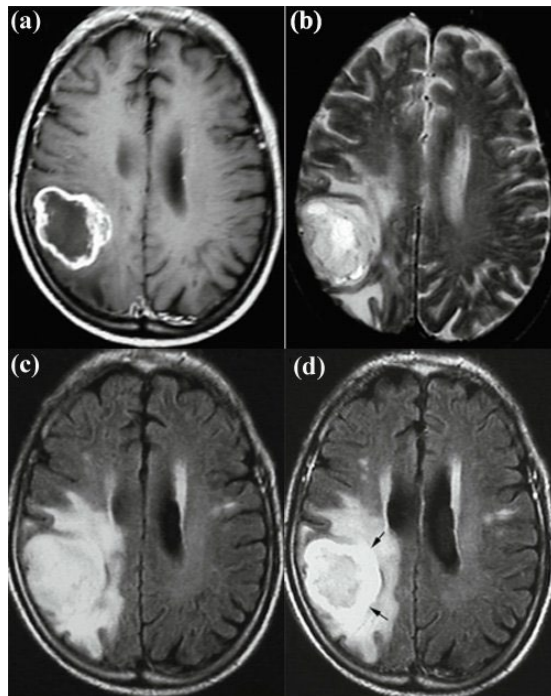
<https://www.youtube.com/watch?v=Ok9ILlYzmaY>

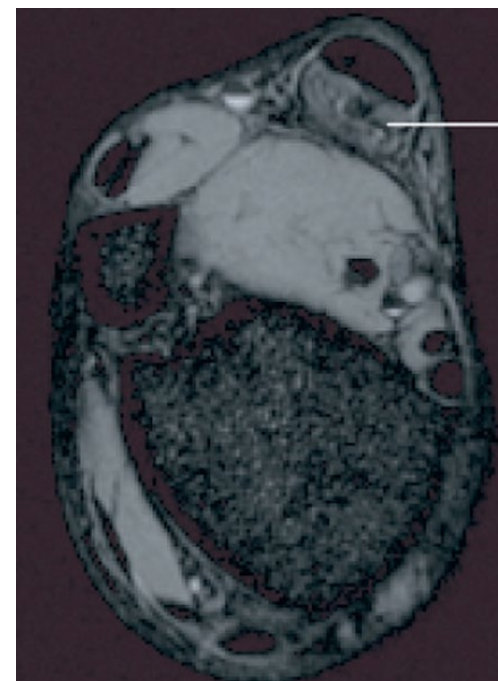
MRI:n käyttö tarkkana ja säteilyvapaana menetelmänä lisääntyy

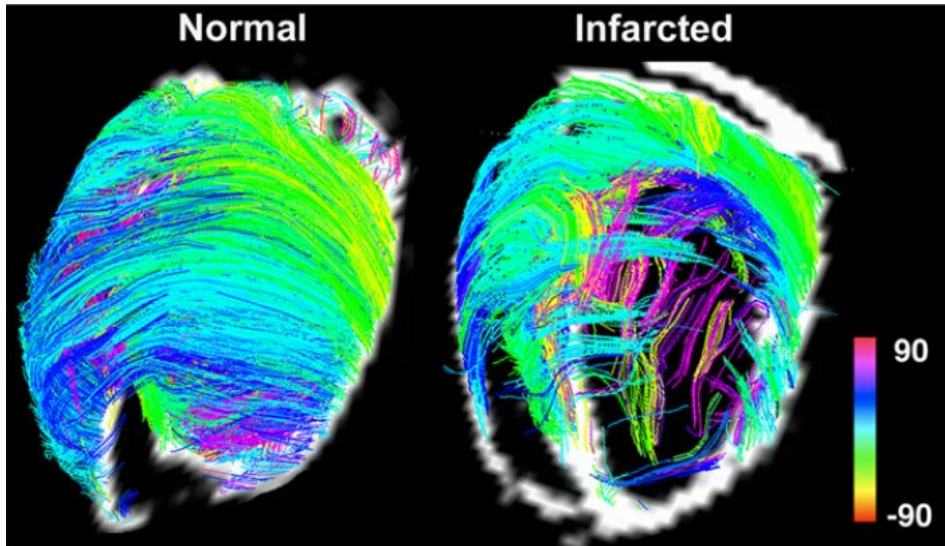
Sydän

Aivot

Lihakset ja jänteet

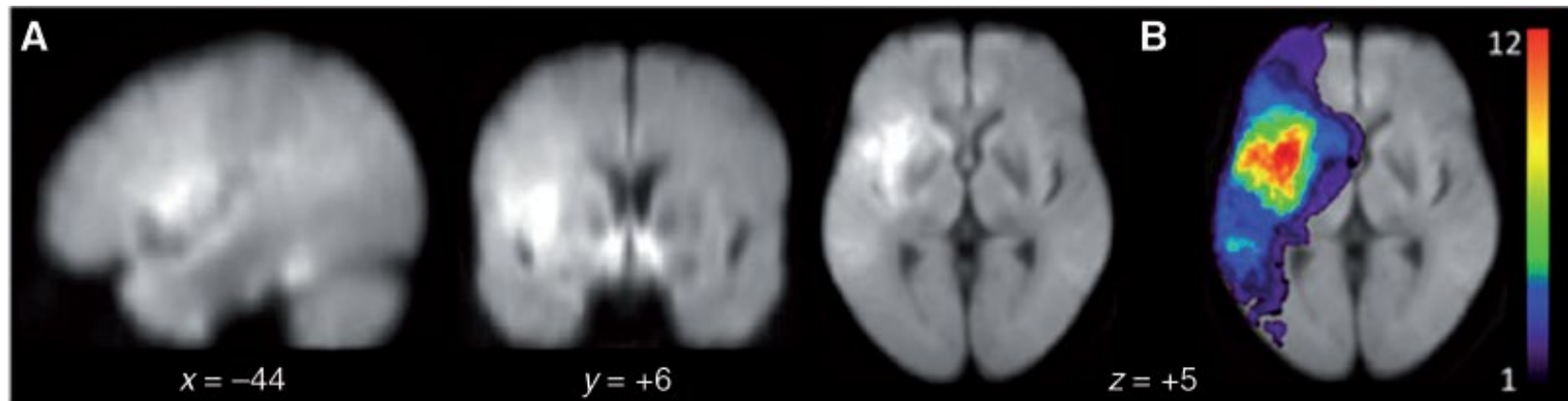

Sydän: Mekkaoui ym. NMR in Biomedicine 2015

Traktografia

Hermoratojen visualisointi vesimolekyylien diffuusion perustuen

Diffuusiopainotettu MRI

Solutuhon ja -turvotuksen alueella diffuusio on vähäisempää → akuutin aivoinfarktin diagnostiikka

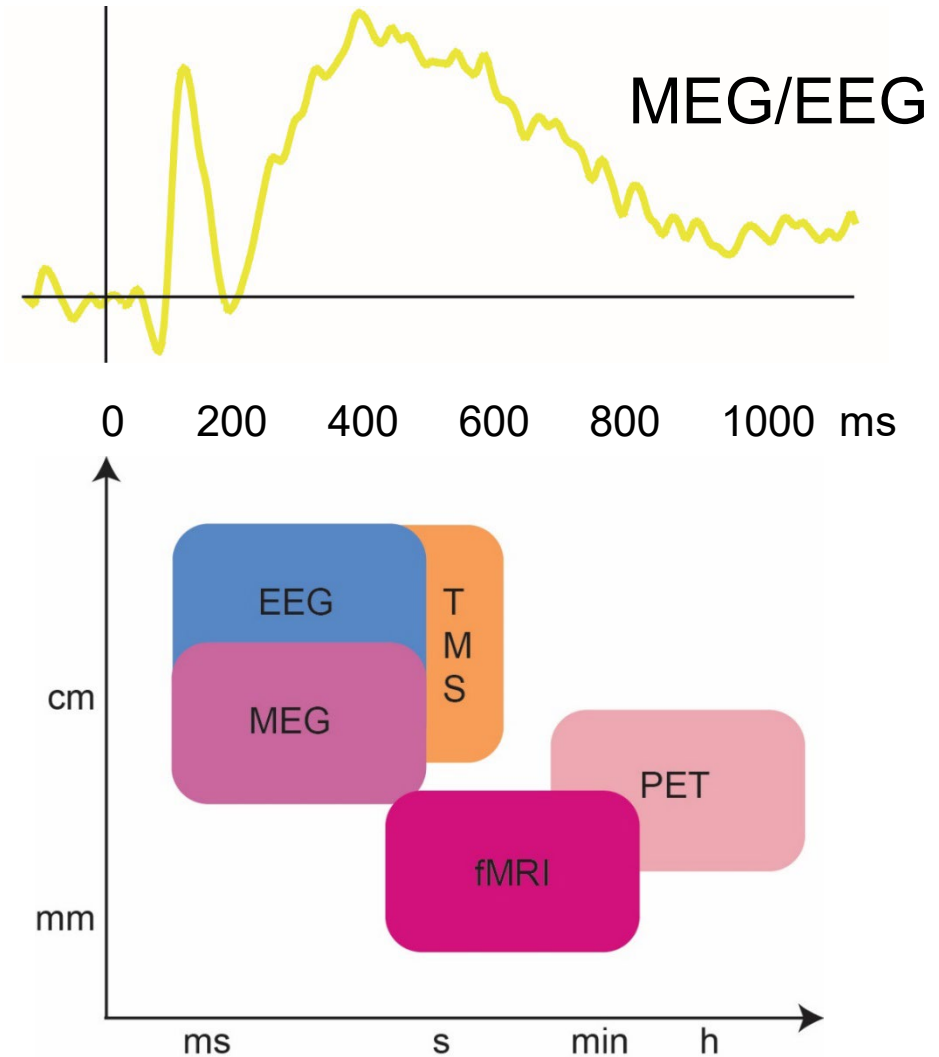
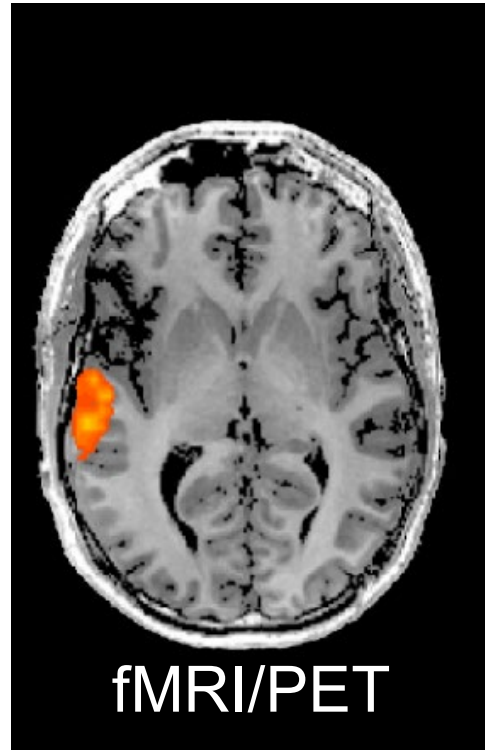
Kaikukuvaus eli ultraäänikuvaus

- Ultraääni (> 20kHz, tyypillisesti 1-30 MHz) heijastuu eri tiheyksisten kudosten rajapinnoilta
  - Käyttöaiheita: sydän, sisäelimet, sikiö
- + Laajasti saatavilla
+ Turvallinen
- Rajoitetut käyttömahdollisuudet

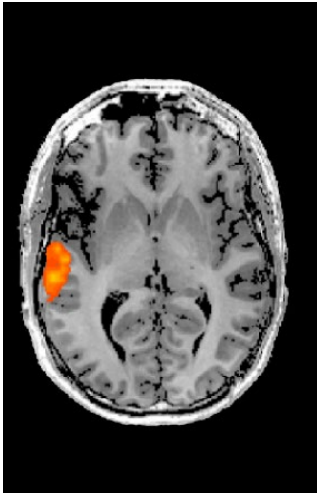
Wikipedia

Toiminnallinen kuvantaminen

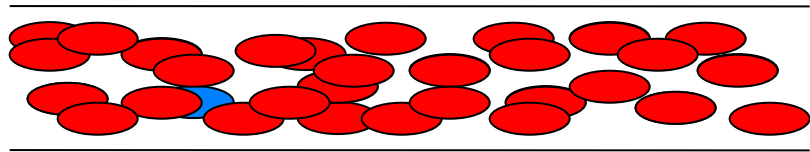

Toiminnallinen MRI (fMRI), positroniemissiotomografia (PET), elektroenkefalografia (EEG), magnetoenkefalografia (MEG), transkraniaalinen magneettistimulaatio (TMS)

Toiminnallinen magneettikuvaus (fMRI)

- Perustuu runsas- ja vähähappisen veren erilaisiin magneettisiin ominaisuuksiin

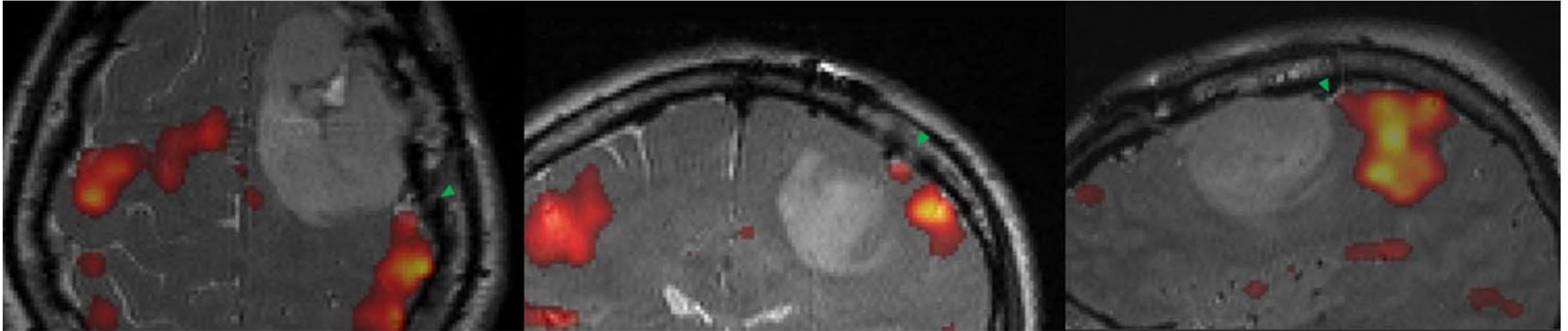

Hemoglobiini hapen
kanssa/ilman

”Blood-oxygenation-level-dependent (BOLD) signal”

- Hermosolujen aktivaatio → runsashappinen (diamagneettinen) veri virtaa alueelle
- + Laajasti saatavilla
- + Erinomainen paikkatarkkuus (< mm)
- Verenvirtauksen muutokset hitaita → huono aikatarkkuus (sek)

Kliininen toiminnallinen magneettikuvaus

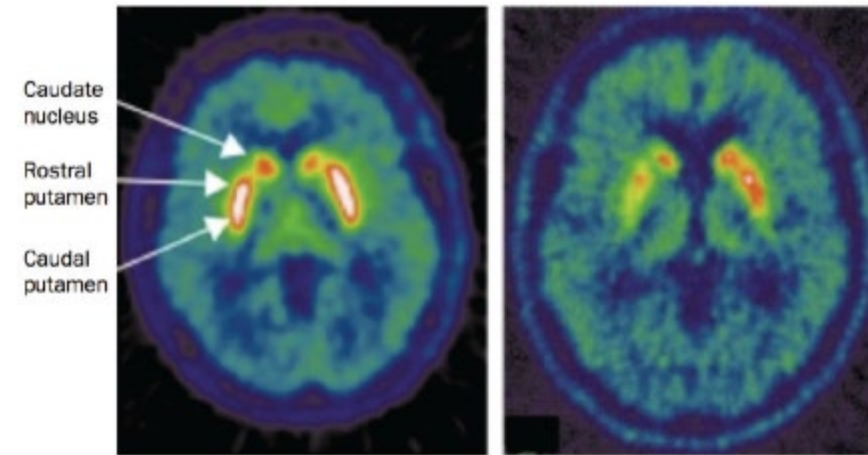

Silva ym. 2018

- Toiminnallisten alueiden kartoitus ennen leikkausta (aivokasvaimet, lääkeresistentti epilepsia)

Positroniemissiotomografia (PET)

- Radioaktiivinen isotooppi (yleisimmin ^{18}F -fluorodeoksiglukoosi) annetaan koehenkilön verenkiertoon
  - Merkkiaine hajoaa (2 min – 2 h) aktiivisella, korkean energiankulutuksen alueella
  - Hajoaminen (gammäsäteily) havaitaan vartalon ulkopuolelta PET-kameralla
- + Hyvä paikkatarkkuus (huonompi kuin TT ja MRI)
- Huono aikatarkkuus (minuutit - tunnit)
  - Säderasitus

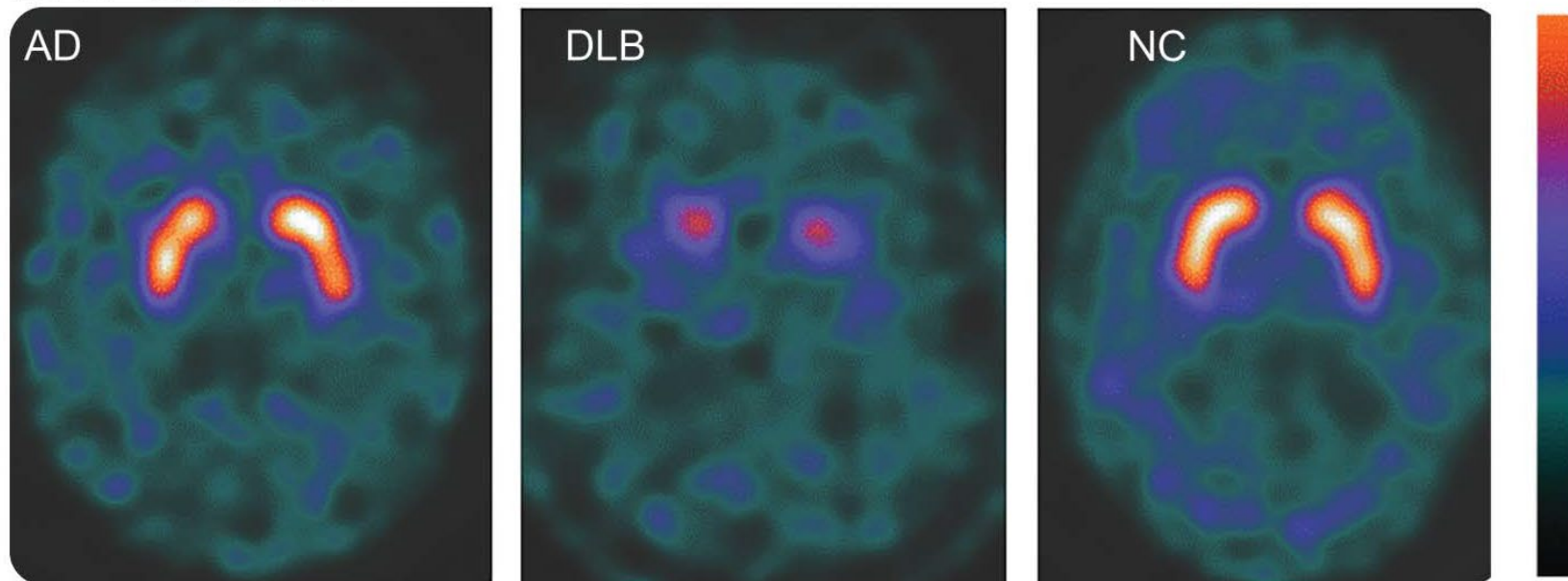

Loane ja Politis, 2011

PET

Syöpäkuvantaminen, neurologisten sairauksien diagnostiikka
(esim. Parkinsonin tauti, muistisairaudet)

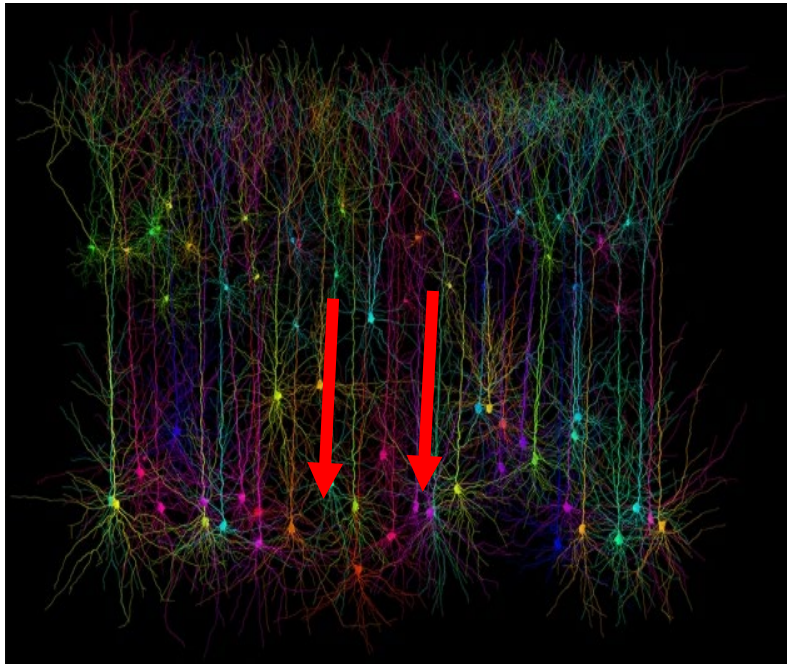
B. FP-CIT SPECT

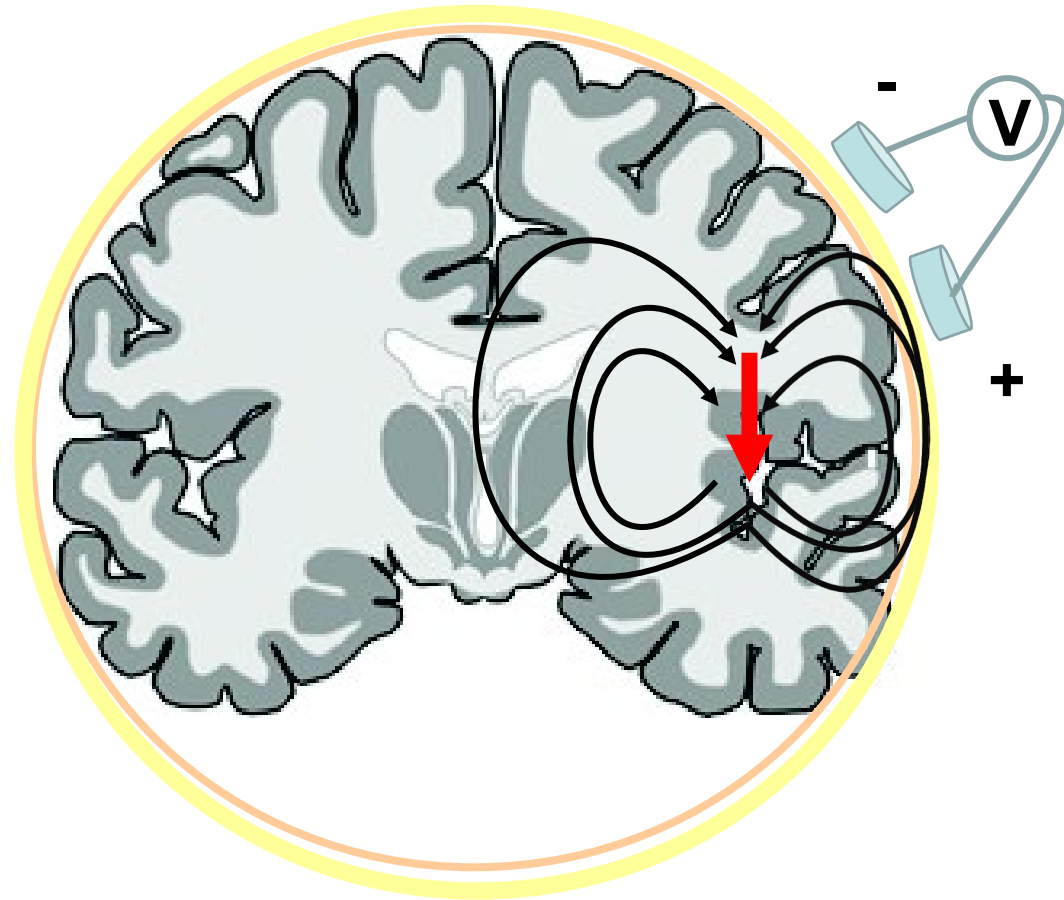
McKeith ym. 2017

Elektroenkefalografia (EEG): Periaate

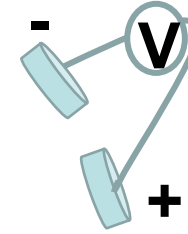

Häusser & Cuntz

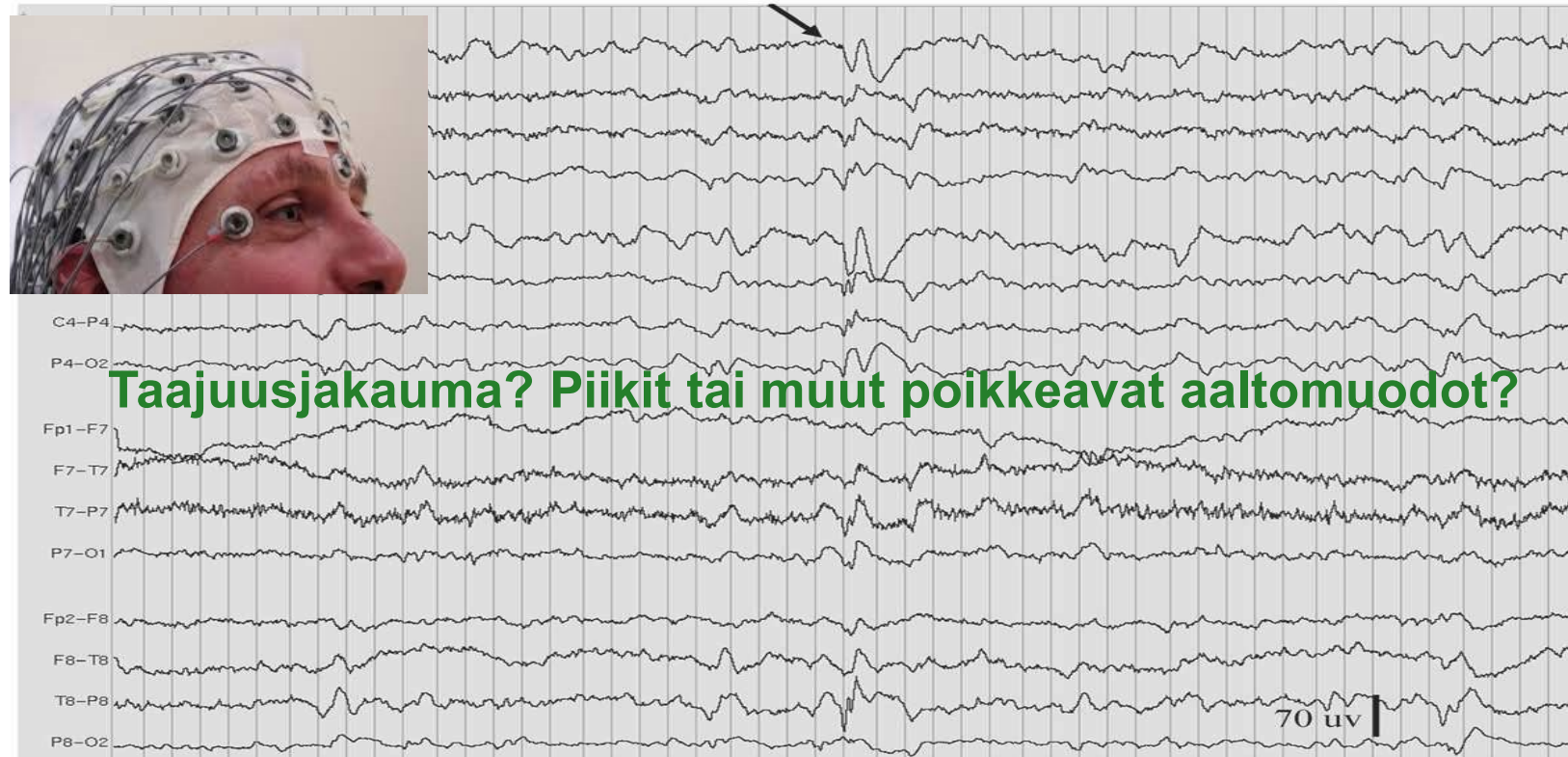

EEG: Turvallinen, halpa ja helposti saatavilla lähes kaikkialla

Hans Berger, 1929

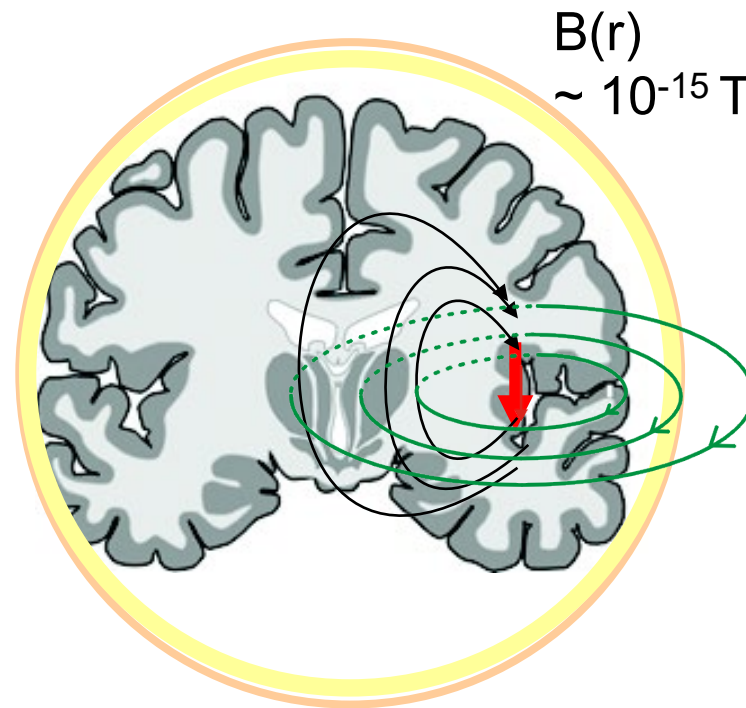

Nyt

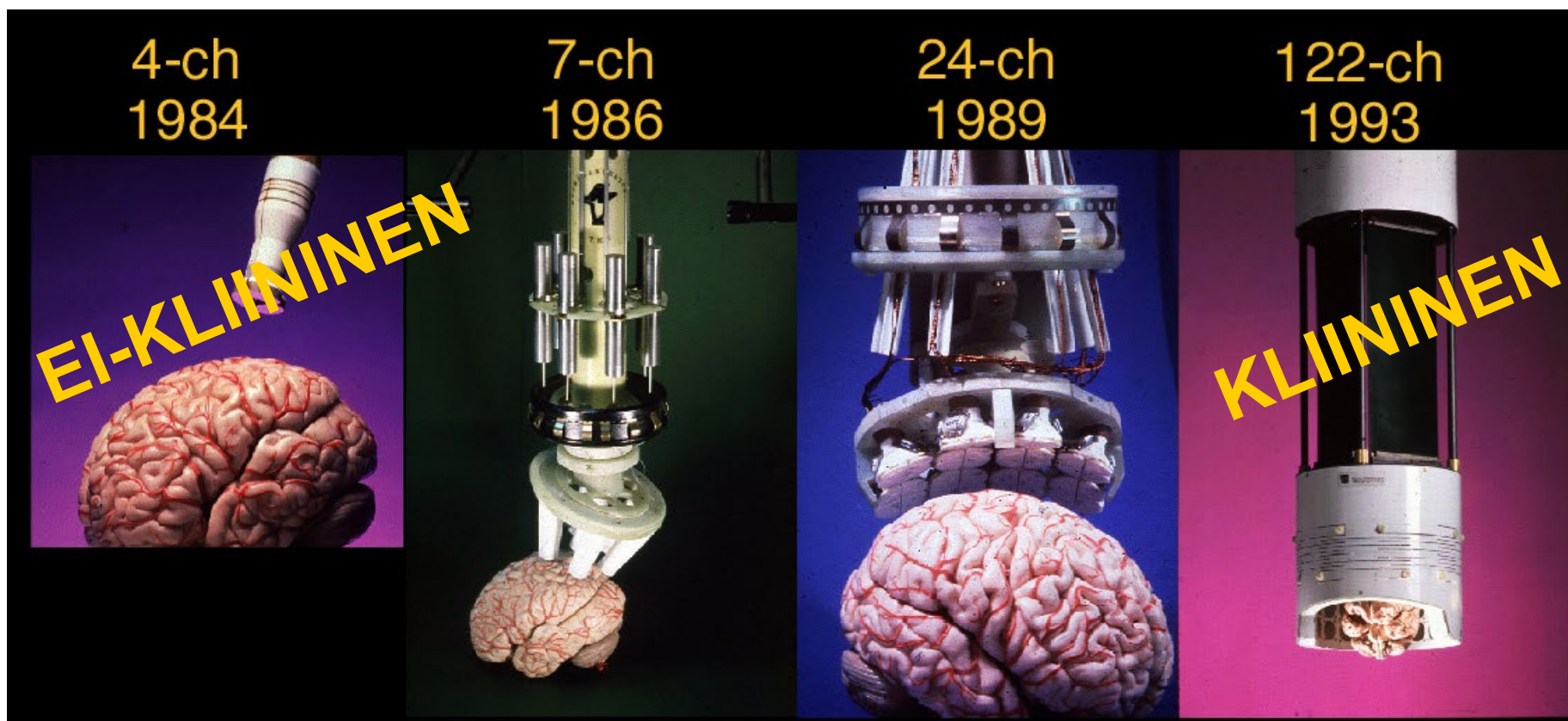

Keskushermoston sairauksien selvittely: **Epilepsia**,
tulehdukset, unihäiriöt, nukutuksen syvyys

Magnetoencefalografia: Periaate

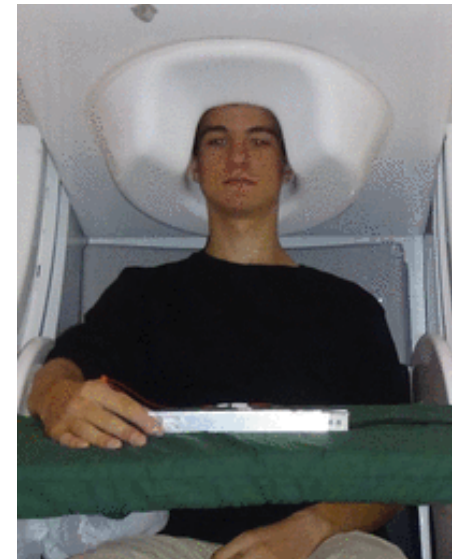
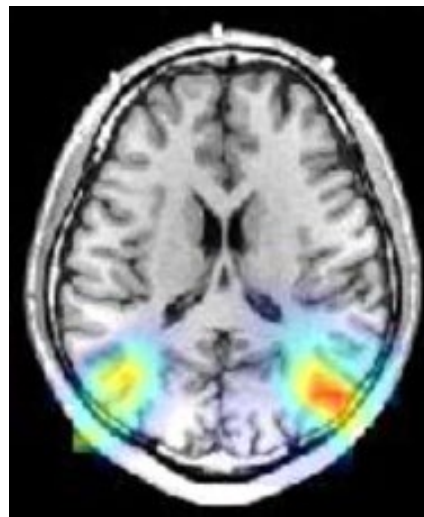
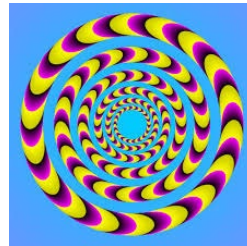
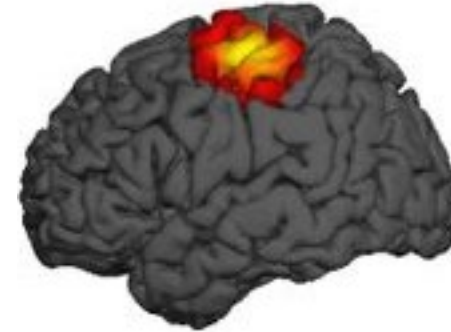

MEG-laitekehitys Teknillisessä korkeakoulussa

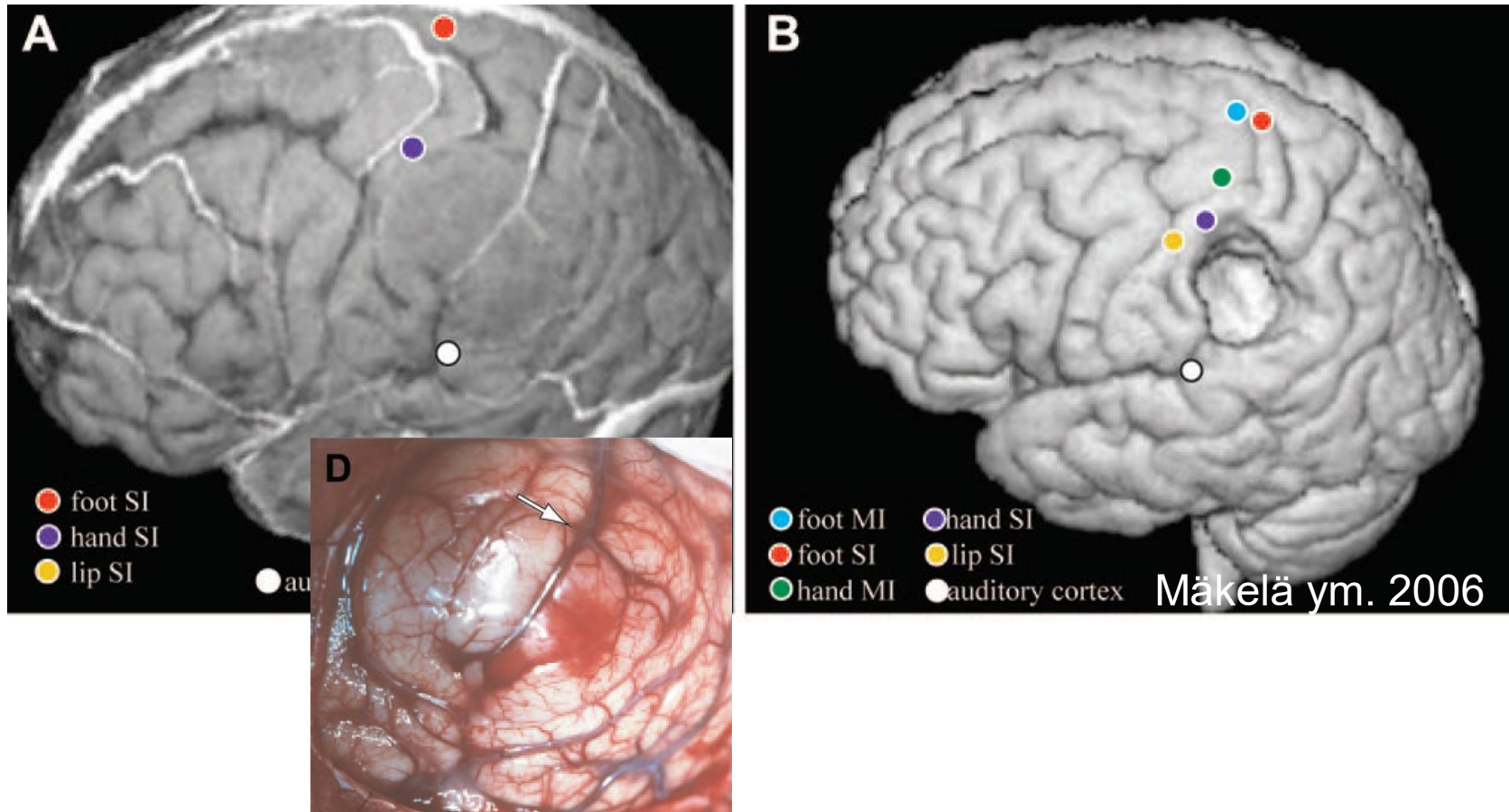
Terveiden ihmisten fysiologian ymmärtäminen luo pohjan sairauksien ymmärtämiselle

Esimerkkinä aisti- ja liiketoimintojen kartoitus aivokuorella

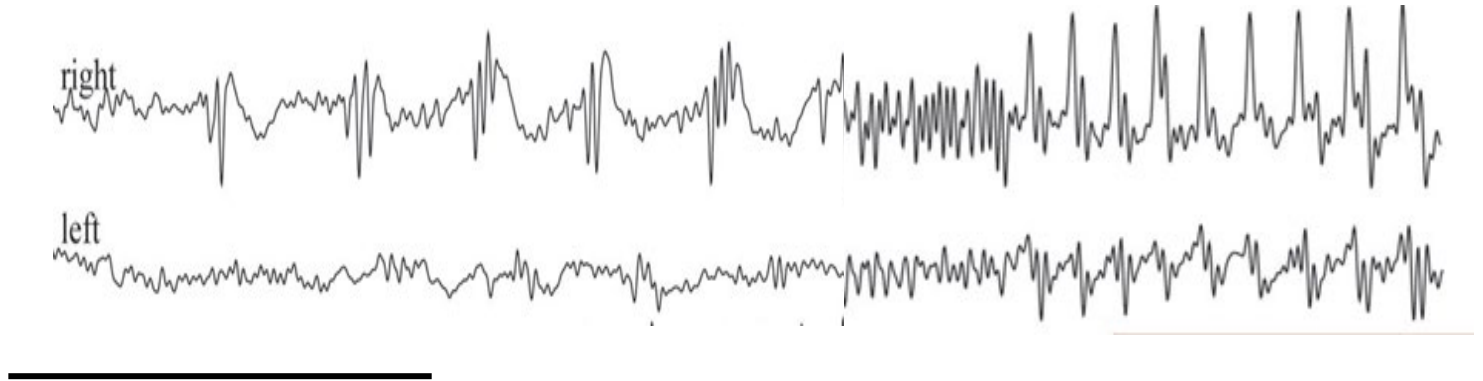
Aivokirurgiaa edeltävät ”tiekartat”

Paikannetaan yksilöllisesti tärkeimmät toiminnalliset alueet (tässä kuuloaivokuori ja liike- sekä tuntoaivokuori)

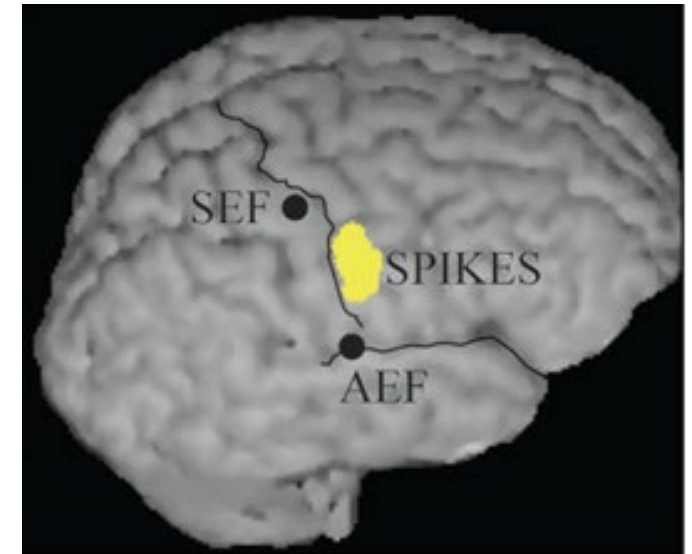

MEG auttaa paikantamaan epileptisen alueen

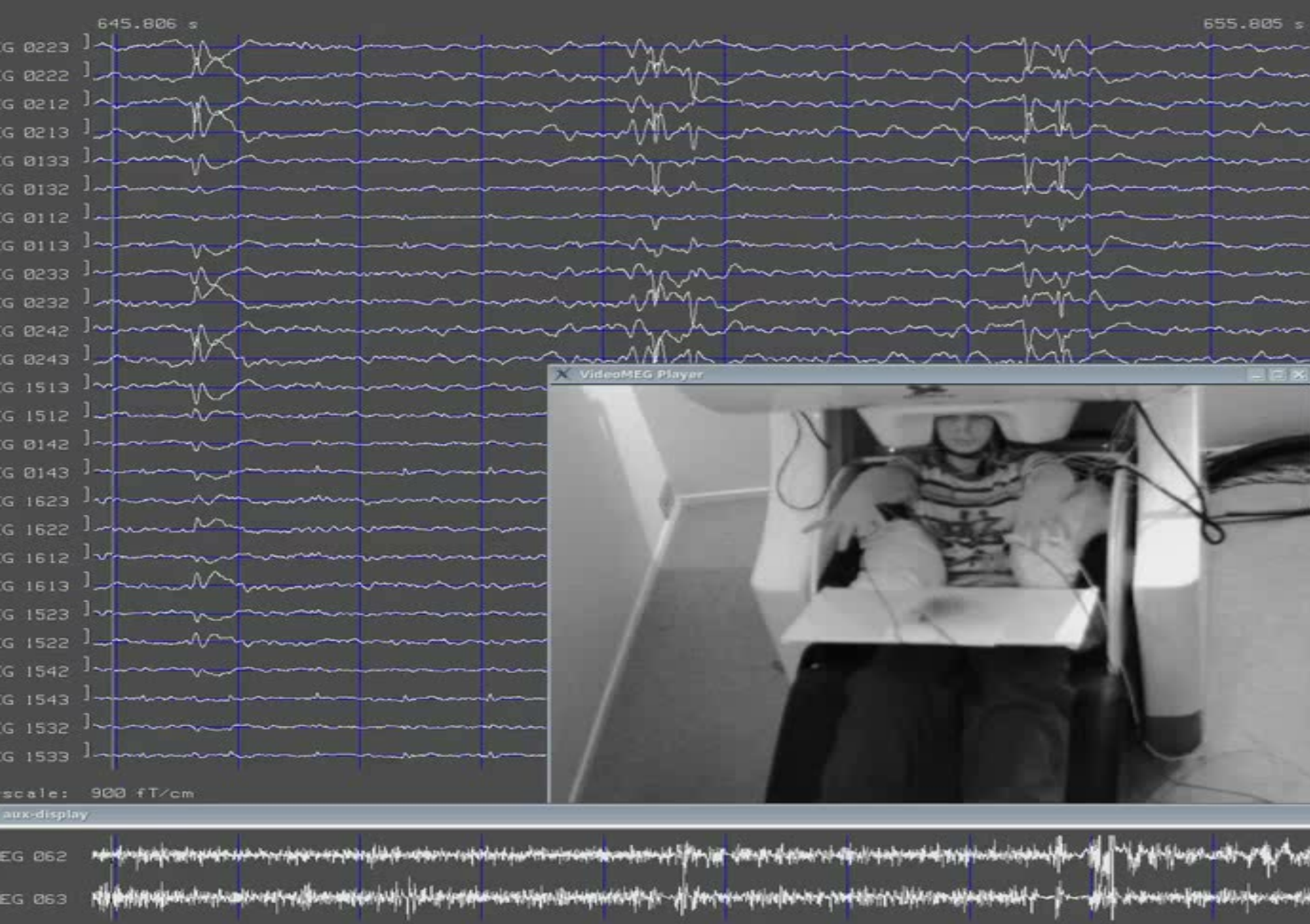
- >30% epilepsiapotilaista on kohtauksia optimaalisesta lääkityksestä huolimatta

- Epilepsiakirurgia voi auttaa: $\frac{3}{4}$ potilaista hyötyy merkittävästi (Mohan ym. 2018)
- Kirurgin pitää tietää, mistä kohtaus alkaa
- Yksi vai monta alkukohtaa, niiden tarkat paikat ja ajallinen aktivaatiojärjestys?

Muokattu Forss ym. 1999

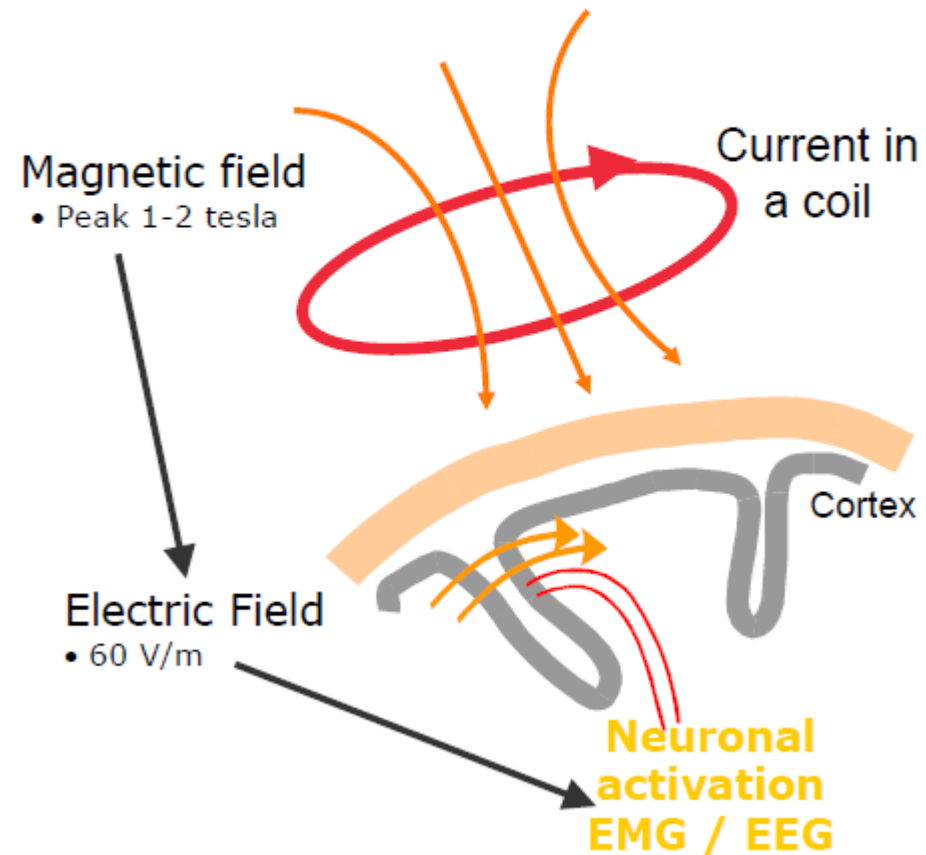
Tehnyt J. Mäkelä

Transkraniaalinen magneettistimulaatio (TMS)

Aivokuoren stimuloiminen
Voimakkaalla, kohdennetulla
magneettipulssilla

Magneetikentän muutos
synnyttää sähkökentän,
eli aivokudos aktivoituu

TMS

- Aivojen sähköisen toiminnan “häiritseminen” aiheuttaa fysiologisia ja käyttäytymisessä havaittavia muutoksia
- Kliinisiä käyttöaiheita: masennus, kipu, selkäydinvaurion kuntoutus, toiminnallisten alueiden kartoitus ennen kirurgiaa

Video example:

TMS SPEECH MAPPING

Short samples of:

1: baseline naming of objects

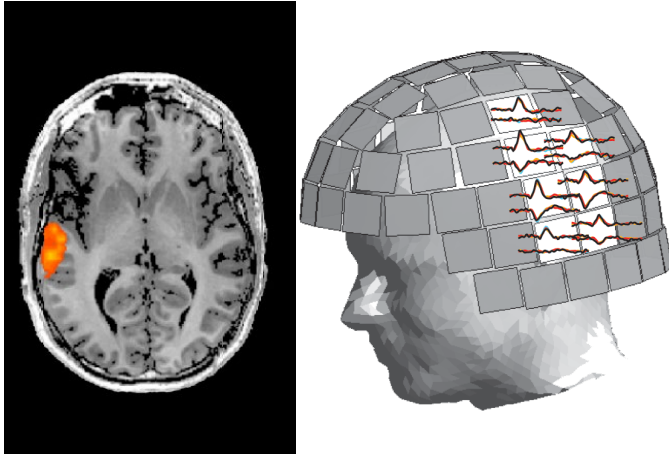
2: object naming

3: baseline naming of actions

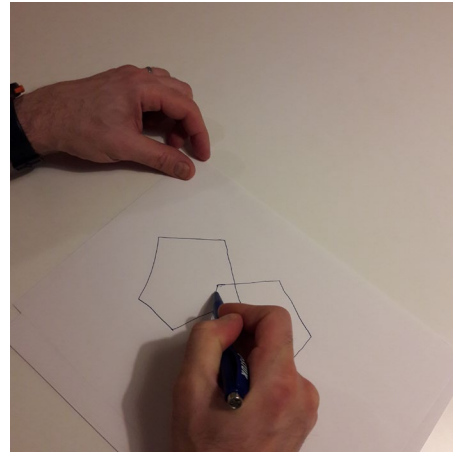
4: action naming

Fysiologisen tutkimuksen tulevaisuus: Kuinka yhdistää kaikki nykyisin saatavilla oleva tieto?

Rakenteellinen ja toiminnallinen kuvantaminen

Käyttäytyminen

Muu kliininen tieto, myös genetiikka

